



autonomni  
ženski  
centar  
beograd



REGIONALNI CENTAR ZA MANJINE  
REGIONAL CENTRE FOR MINORITIES

R  
REKONSTRUKCIJA  
ŽENSKI FOND

L  
V  
B  
R  
I  
S  
ORGANIZACIJA ZA LEZBEJSKA LJUDSKA PRAVA

ASTRA  
anti  
trafficking  
action



žene u crnom  
beograd

# 10. decembar DAN LJUDSKIH PRAVA

Info paket za medije



## **Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji**

*Sonja Biserko*

Srbija je država u nastajanju, slabih i nefunkcionalnih institucija, koja još uvek nije napravila iskorak ka promeni sistema. Nije napravljen iskorak ka rešavanju unutrašnjih pitanja, jer se još uvek računa na rešavanje pitanja državnih granica. Zato se kontinuirano teži etničkoj homogenizaciji, što pogoduje porastu konzervatizma i autoritarnosti. Nacionalizam još uvek dominira, onemogućavajući pluralizaciju društva.

Dominira otpor idejama multikulturalizma i kosmopolitizma, kao i netrpeljivost prema "novim" (LGBT populacija) i tradicionalnim manjinama (Romi). Jača radikalizam koji je usmeren protiv svih nesrpskih zajednica. To je značajan SIGNAL upozorenja koji je posledica nesposobnosti *mainstream politike* da odgovori novim izazovima; istovremeno, to podriva njenu legitimnost. U pozadini su svakako, strukturalni problem, proizašli iz ekonomskih, socijalnih i kulturnih promena.

Srbija je država većinske zajednice, nedostaje ozbiljna državna politika inkluzivnosti, pa se može zaključiti da je i Srbija podeljeno društvo, pre svega na etničkoj osnovi. Posebno izostaje razumevanje za nove manjine, nastale raspadom Jugoslavije kao što su Bošnjaci i Hrvati. Nema razumevanja za njihove specifične strahove.

Nespремnost Srbije da prevlada nasleđe nedavne prošlosti i od nje se distancira stvara tenzije u regionalnim odnosima, kao što je nedavno bio slučaj sa povratkom Šešelja. Izostaje i etika i odgovornost u odnosu prema toj prošlosti. To najviše pogađa mlade generacije koje odrastaju na mitovima i falsifikovanoj preradi prošlosti. Relativizacija i poricanje doveli su do normalizacije zločina i moralne neosetljivosti.

Koncept ljudskih prava se percipira kao nametnut. Sve su češće kampanje javnih rasprava koje imaju za cilj omalovažavanje onog dela civilnog sektora koji je ustao protiv zločina i rata, te netolerancije i diskriminacije. Bez obzira na pravni okvir koji uređuje sferu ljudskih prava, to još uvek nije postao deo vrednosnog sistema.

Sloboda izražavanja i kritičkog mišljenja stalno je na udaru što je dovelo do atrofije opozicionog delovanja, ali i kritičke javnosti u celini. Ekonomska i socijalna situacija je u stalnoj regresiji i može rezultirati socijalnom radikalizacijom što objektivno ide na ruku populizmu.

# PRAVO NA ŽIVOT BEZ NASILJA

## *Autonomni ženski centar*

*Nasilje prema ženama je jedan od najtežih oblika kršenja ljudskih prava i sloboda, kojim je ugroženo pravo na život, slobodu, ali i psihički i fizički integritet žrtve.*

Iako Republika Srbija pokazuje interesovanje za rešavanje problema nasilja prema ženama, realnost svedoči o nedostatku jasnog političkog i sistemskog odgovora na ovaj problem.

Svaka druga žena u Srbiji je tokom života bila izložena nekom obliku nasilja u porodici, a skoro 22% je bilo izloženo fizičkom nasilju. Čak 32% žena u Srbiji bilo je izloženo psihičkom nasilju u proteklih godinu dana.

Femicid je najdrastičnija forma nasilja prema ženama u čijoj osnovi je rodna nejednakost i nasilje - ubistvo žene zato što je žena, ali on obuhvata tolerisanje zločina, nesposobnost da se on spreči i zaštititi žena, kao i nekažnjivost – institucionalni aspekti nasilja. Prema podacima Mreže žene protiv nasilja u 2013. godini ubijene su 43 žene, a u 2014 (do decembra) ubijene su 22 žene u porodičnom nasilju. Skoro trećina žena (27%) prijavljivala je nasilje nadležnim institucijama (policiji, CSR, zdravstvena ustanova), tražeći zaštitu i pomoć neposredno pre nego što je ubijena. Ovi podaci ne obuhvataju sve one žene koje su umrle od posledica dugogodišnjeg trpljenja nasilja.

Postupci za mere zaštite od nasilja u porodici u sasvim malom procentu su pokrenuti od strane nadležnih javnih organa – tužilaštva i centra za socijalni rad (ispod 10%). Iako bi ove mere trebalo izricati po naročito hitnom postupku, samo u 20% prvostepena presuda se donese u roku od mesec dana od podizanja tužbe. Retko se izriče nalog za iseljenje nasilnika iz porodičnog stana ili kuću, te se ženi i njenoj deci pronalazi alternativni smeštaj, dok nasilnika ostaje u domu. Sud nema zakonsku obavezu da presudu o izrečenim merama zaštite dostavi policiji, iako policija interveniše u slučajevima ponovljenog nasilja.

Određenje članova porodice kojima se omogućava zaštita od nasilja u porodici, u Krivičnom zakoniku je znatno uže nego u Porodičnom zakonu, što umanjuje mogućnost krivičnopravne zaštite žrtava. U Krivičnom zakoniku ne postoje krivična dela proganjanja ili uhođenja, uprkos činjenici da je ova pojava vrlo rasprostranjena, a ponekad se završi i ubistvom žene od strane progonitelja.

Postoji izrazit disparitet između ukupnog broja policijskih intervencija, broja podnetih krivičnih prijava i osuđenih lica. U 63% slučajeva policijske intervencije su samo opomene. Krivične sankcije izrečene u prvostepenom postupku pokazuju tendenciju blage kaznene politike - 67% je uslovnih osuda. Još uvek nemamo Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći.

Prema podacima Mreže *Žene protiv nasilja*, pri ženskim nevladinim organizacijama rade 22 SOS telefona za žene žrtve nasilja, sa velikim i dugogodišnjim iskustvom, među kojima je 2 SOS telefona za žrtve trgovine ljudima, 4 specijalizovana za žene sa invaliditetom i 3 dostupna na jezicima nacionalnih manjina. SOS telefoni nemaju nikakvu (ili imaju sporadičnu i nedovoljnu) finansijsku podršku lokalnih samouprava. Prihvatišta za žrtve nasilja nisu lako dostupna i prilagođena ženama sa invaliditetom.

Seksualno nasilje nad ženama i dalje je tabu-tema – samo 6% žena prijavljuje silovanje. Krivično delo se karakteriše kao silovanje samo ukoliko je učinjeno uz primenu sile ili pretnje silom, a ne kao odsustvo pristanka. Krivični zakonik propisuje da se krivično gonjenje silovanja u braku preduzima samo ako se žrtva pridruži krivičnom gonjenju, a ne *ex officio*. Ne postoji multisektorski protokol o postupanju sa žrtvama silovanja, niti postoje specijalizovane, besplatne službe za žrtve silovanja i drugih seksualnih zločina.

Stoga je neophodno:

U potpunosti uskladiti zakone i praksu sa standardima Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Obezbediti doslednu primenu zakona i efikasne sudske postupke, uz sistematsku podršku žrtvama nasilja i dostupnu besplatnu pravnu pomoć.

*Razviti politiku protiv diskriminacije* marginalizovanih grupa žena Romkinja, žene sa invaliditetom, migrantkinja, lezbejki i drugih, u postupcima prijavlivanja, procene i procesuiranja rodno zasnovanog nasilja. Osigurati za osobe sa invaliditetom fizičku dostupnost ustanova nadležnih za zaštitu žrtava nasilja, uključujući i prihvatilišta.

Kažnjavati počiniocce nasilja sankcijama srazmernim težini zločina. Obezbediti garantovanje veće zaštite prava žrtava (žena i dece) iz posebno ugroženih grupa u okviru krivičnih postupaka. Uvesti hitne mere zaštite za žene žrtve nasilja. Izmeniti definiciju silovanja u akt bez pristanka i brisati novčanu kaznu za sva krivična dela protiv polnih sloboda i povećati propisane minimalne kazne.

Obezbediti dugoročno finansiranje rada ženskih nevladinih organizacija specijalizovanim za problem rodno zasnovanog nasilja nad ženama iz budžeta Republike Srbije.

# Stop ropskom položaju radnica i radnika!

Povodom 10. decembra – Međunarodnog dana ljudskih prava

## **Sekcija žena UG Ravnopravnost**

*Milica Lupšor*

### **Ekonomsko-socijalni ambijent u gradu Zrenjaninu**

Grad Zrenjanin sa okolinom je 1989. - 1990. godine imao oko 150 000 stanovnika i 90 000 zaposlenih. Sada je broj zaposlenih oko 29 500 od 130 000 stanovnika. Pri tome NSZ u Zrenjaninu na svom sajtu objavljuje podatak o broju od samo 8 506 nezaposlenih. Šta se desilo sa tom razlikom od oko 52 000 ?

Živim u gradu sa najskupljom potrošačkom korpom u Srbiji, gde građani/nke već 10 godina kupuju flaširanu vodu za piće, jer je ona iz gradskog vodovoda puna arsena i teških metala. Zrenjanin je grad gde je uništena kompletna industrija. Štrajkovi i protesti su, kao i u drugim mestima u Srbiji, nezaobilazna i svakodnevna pojava, a poslednji je višemesečni štrajk radnika/ca „Agroziva“ iz Žitista, koji još uvek traje, i gde je jedna radnica preminula u toku štrajka.

### **Neke činjenice o ropskom položaju radnica u Zrenjaninu – izveštaj sa terena**

- Zbog rastuće nezaposlenosti, povećava se broj radnica/ka koji rade na „crno“ i to najčešće u sezonskim poslovima (pre svega u poljoprivredi). Ugrožena su im sva radna prava: nemaju pravo na zdravstveno i penziono osiguranje, cena rada je manja od zakonom propisane, mnogi rade više od 12 sati dnevno, bez slobodnog dana u toku nedelje pa čak i meseca. Naročito su ugrožene žene, posebno one sa invaliditetom i pripadnice romske populacije.
- U jednom voćnjaku u okolini Zrenjanina, radnice su pokušale da se pobune protiv dnevnice koja je već 4 godine ista, 720 dinara dnevno. Međutim javile su se radnice koje ne žele da se bune, jer im je to jedini prihodi i izjavile da će one pristati i na manju dnevnicu, pošto je to jedini način da njihove porodice prežive, pa se od protesta odustalo.
- Vlasnik tekstilne fabrike „Fashion star “ radnice je zaključavao za vreme rada, nije dozvoljavao uključivanje rashladnih uređaja u toku leta, niti grejanja u hladnim mesecima. I radnice su ćutale i radile. Kada su zatražile dve zaostale zarade, otpustio ih je, a kada su podnele prijavu protiv njega, likvidirao je firmu, a potom u drugom prostoru otvorio novu, sa novim radnicama.
- Radnice nam svedoče da poslodavci od njih traže lekarsko uverenje ako više puta odlaze

u toalet, ili da nose crvenu traku oko ruke u vreme mesečnog ciklusa, da bi se znalo da će one u to vreme biti manje produktivne i da bi im se za te dane umanjila zarada.

- Poslodavac svojim radnicima/cama koji su legalno prijavljeni isplaćuje minimalnu zakonom predviđenu zaradu da ne bi došao u sukob sa inspekcijom rada, a onda sutradan po isplati traži od njih da vrate 5 000 dinara, i oni na to pristaju, jer opet je „bolje nešto nego ništa“.
- U „Drekslmajer-u“ radnice/ci (oko 2 670) izložene/i su nemilosrdnoj eksploataciji, ali su o svemu tome javno progovorile neke od radnica kada su dobile otkaz. Kao tehnološki višak otpuštene su 41 osobe, a kao obrazloženje je rečeno da radnice/i nisu postizali potreban učinak na radnom mestu, mada je među njima i nekoliko njih koji su zbog višegodisnjih teških uslova rada u ovoj fabrici postale/i invalidkinje i invalidi rada.

### **Strah obeležava živote radnica/ka...**

- strah od gubitka posla, zbog čega radnice pristaju na sve uslove poslodavaca,
- radnice ne žele da javno govore o ovim problemima, jer se boje otkaza, a samim tim gubitka zarade i nemogućnosti da prehrane svoje porodice.
- strah je najveći problem koji sprečava veći broj radnika/ca da progovore i pokušaju da se bore i izbore protiv ropstva koje je danas prisutno u Srbiji.

### **Sindikalno-radnički odgovori protiv ropskog položaja i izrabljivanja radnica/ka**

UG **Ravnopravnost** iz Zrenjanina osnovano je pre sedam godina kao potreba radnika Jugoremedije, BEK-a, Šinvoza i pivare da se zajedničkim snagama bore za prava malih akcionara.

### **Sekcija žena pri udruženju Ravnopravnost bori se protiv sve većeg izrabljivanja radnica:**

- Pokrenule smo *Grupu za podršku*, koja u sigurnom okruženju daje prostor radnicama da govore o problemima sa kojima se susreću, i pruža mogućnost da dobiju savet kako da se bore protiv diskriminacije, mobinga i nehumanih uslova na radnom mestu.
- *Organizujemo i tribine i radionice* radi osnaživanja žena u borbi za bolje uslove rada i življenja, prava na dostupnost zdravstvene zaštite i nege za sve, naročito žena sa invaliditetom.

Zrenjanin, 8. decembar 2014.

## ***Regionalni centar za manjine***

I ovom prilikom, na Međunarodni dan ljudskih prava, imamo obavezu da se kritički osvrnemo na položaj Roma i Romkinja u Srbiji koji i dalje karakteriše diskriminacija, kršenje osnovnih prava i život u ekstremnom siromaštvu. Iako se u izvesnim oblastima uočava skroman napredak, naročito kada je reč o unapređenju zakonodavnog okvira i donošenju strateških dokumenata, kontinuirano kršenje prava, rastuće prisustvo govora mržnje u medijima i sve veći porast napada na Rome/kinje zahtevaju pažnju i angažovanje svih aktera, pre svega države.

Unapređenje zakonodavnog okvira i donošenje strateških dokumenata predstavlja važan korak ka poboljšanju opšteg položaja Roma/kinja. Ipak, zabrinjava ozbiljna diskrepancija koja postoji između ovog napretka i deklarativne podrške predstavnika/ca vlasti sa jedne strane i njihove realizacije i konkretnih promena u životima Roma i Romkinja sa druge. Nedostatak sredstava, bojimo se, nije i ne može biti opravdanje za ovaj problem. Naime, namenjena sredstva umesto na administriranje samih projekata, astronomske ekspertske honorare i nagrađivanje političke podrške, moraju efikasnije i transparentnije da se troše, procenjujući i uvažavajući potrebe najugroženijeg stanovništva bez beskonačnog angažovanja raznih posrednika/ca. Strateška dokumenta i prateći akcioni planovi ne treba da imaju za cilj da zadovolje nominalne zahteve Evropske unije, već da pokažu čvrsto opredeljenje države i konkretan i odgovoran plan za ostvarivanje ovog opredeljenja. Nažalost, i sama Evropska unija toleriše ovu diskrepanciju, jer i sama pati od nesklada između proklamovanih politika jednakosti i njene efikasne implementacije i konkretnog poboljšanja položaja pripadnika/ca manjinskih grupa.

Istovremeno, nastavlja se erozija ekonomskih i socijalnih prava koja naročito pogađa Rome/kinje, kao najsiromašnije građane/ke Srbije. Među ovim pravima, stanovanje ostaje jedan od gorućih problema Roma/kinja. Značajan broj Roma/kinja i dalje živi u neformalnim naseljima u uslovima koji su ispod svakog standarda koji omogućava dostojanstven život. Iako je prethodni akcioni plan za stanovanje predviđao unapređenje ne samo zakonodavnog okvira, već i konkretnih uslova za život u Romskim naseljima, on je u potpunosti ostao nerealizovan. Pored toga, zakon o legalizaciji koji je nedavno usvojen nije uvažio specifičnosti Roma/kinja koji žive u neformalnim naseljima i zbog toga nije mogao da računa na njihov odziv za legalizaciju. Ovo njihovu stambenu situaciju čini još neizvesnijom imajući u vidu da Srbija odlaže da zakonom reguliše prinudna iseljenja. S obzirom da je u prethodnih nekoliko godina zabeleženo preko 19 prinudnih iseljenja, od kojih su neka uključivala više desetina, pa i stotina ljudi, jasno je zašto veliki broj Roma/kinja koji žive u neformalnim naseljima svakodnevno strepi od novih iseljenja. Nema sumnje da stanovanje iziskuje značajna sredstva. Ali, koristimo ovu priliku da istaknemo da i kada su sredstva obezbeđena inertnost i neefikasnost državnih institucija preči da dovede u pitanje ovu pomoć, odnosno rezu-



Itira povraćajem sredstava. Takođe, ovako osmišljen sistem socijalnog stanovanja, čiji veliki broj korisnika/ca su Romi/kinje je neodrživ i obesmišljava sam koncept socijalnog stanovanja. Naime, korisnici socijalnog stanovanja koji su pravo na korišćenje socijalnih stanova stekli upravo na osnovu svog socijalnog statusa, izgubiće ovo pravo zbog nemogućnosti da podmiruju rentu i račune koji su značajno veći od socijalne pomoći koju primaju.

Kada je reč o drugim pravima, situacija je unekoliko bolja. Iako je izvestan napredak uočen u obrazovanju i pružanju zdravstvene zaštite i u ovim oblastima postoje brojni problemi. Naročito zabrinjava postojanje segregacije u obrazovanju i neodlučnost države da nađe rešenje kako bi se ona okončala. Ostvarivanje prava u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite često prati diskriminacije i sve češće pritužbe Roma/kinja na ovu pojavu. Istovremeno, nezaposlenost nesrazmerno više pogađa Rome/kinje, kako zbog izostanka obrazovanja, tako i zbog predrasuda koji poslodavci imaju prema njima. Skrećemo pažnju da programi zapošljavanja Roma ne smeju da dodatno homogenizuju Rome/kinje na jednom mestu kao što je slučaj sa reciklažnim centrima koji se otvaraju u neposrednoj blizini romskih naselja i koji doprinose stvaranju trostruke segregacije – u zapošljavanju, stanovanju, i obrazovanju.

Ipak, najveću zabrinutost izaziva porast zločina iz mržnje prema Roma/ima koja je zabeležena u proteklih godinu dana. Nažalost, tačni podaci o broju žrtava ne postoje, a organizacije za ljudska prava na osnovu svojih slučajeva prate trendove i obaveštavaju javnost. Značajan broj Roma/kinja i dalje ne prijavljuje ove napade institucijama, imajući podozriv odnos s obzirom na prethodno iskustvo nesankcionisanja ovih napada, ali i zbog sekundarne viktimizacije koju su mnogi iskusili u policiji. Čak i kada se identifikuju mogući počinioci, mržnja kao motiv se retko uzima u obzir pri kvalifikovanju dela, a presude oko ili ispod zakonskog minimuma ne sprečavaju, već ohrabruju njihove počinitelje.

Ovo ne iznenađuje imajući u vidu sve ozbiljnije jačanje predrasuda prema Romima/kinjama među većinskim stanovništvom koji se ogleda i u sve većoj etničkoj distanci prema njima. Umorna od predrasuda prema susednim narodima, deo ksenofobičnog i nacionalistički nastrojenog većinskog stanovništva je očigledno Rome stavio na sam vrh spiska mržnje. Komentari na medijskim sajtovima i socijalnim mrežama, svojevrsni vox populi današnje Srbije, prepuni su pozivima na linč, fizički obračun, ograničenje prava ili diskriminaciju Roma/kinja. Mediji, takođe, imaju značajnu ulogu u bujanju anti-romskog senitmenta. Oni nastavljaju sa senzacionalističkim i tendencioznim izveštavanjem, a neretko svojim izveštavanjem produbljuju predrasude, umesto da ih smanjuju.

Zato vas pozivo da na današnji dan iskažemo svoju solidarnost sa svim manjinskim grupama koji su isključeni, diskriminisani, čija se prava krše, a neretko su i žrtve nasilja. Samo svi/e za sve!

## **Rekonstrukcija Ženski fond**

*Nade Djurickovic*

Nasilje je rasprostranjeno i postalo je sastavni deo ponašanja, ophođenja i komuniciranja. Svedokinje i svedoci smo da se uvek kasno reaguje i da nasilje prođe i nekažnjeno. Imamo situaciju poplava koja je ostavila trajne posledice za mnoge porodice, ništa se nije radilo da se spreče tolike štete, niti se i dalje radi brzinom kojom ova država obećava ljudima da će se štete sanirati i da će ljudi pre zime i hladnoće normalnije živeti.

Usled poplava koje su zadesile Srbiju u mnogim mestima ljudi su izgubili svoje domove, kuće gde mogu da se vrate, neki ljudi su izgubili dokumenta usled brze evakuacije, neki ljudi nisu ni imali dokumenta jer su raseljena lica.

Njugoržniji su uvek isključeni od svake vrste pomoći pa se to pravilo i ovoga puta potvrdilo.

U maju sam obilazila žene Romkinje u smeštaju na beogradskom Sajmu. Velike vrućine i milimetri prostora, bez mogućnosti za ličnu higijenu i malo mira i samoće. Pričala sam sa ženama i pravila se da ne vidim tugu i bol u njihovim očima. Snagu mi je davalo to što sam verovala da će humanost koju mi pokazujemo biti data istom merom i od strane onih koji imaju mogućnosti da pomognu ovim ljudima da što pre žive u svojim kućama. Pare su stuzale, svakodnevno smo bili obavestavani koliko je para stiglo. Obecanja da će svi do zime imati svoje domove. Ništa od toga sada na terenu nije tako. Nesagledive posledice po porodice nisu ni malo sanirane.

Zhvaljujući Rekonstrukciji ženski fond organizovale smo se, sada ne samo kao psihološka podrška, već je bilo mogućnosti za konkretnu pomoći. Država je preskočila i najugroženije i višestruko diskriminisane u davanju pomoći za obnovu polavljenih kuća. Pronašle smo žene koje se kroz život bore same i jake su i ne posustaju uprkos bolesti. Dok je država tražila razloge za odbijanje i tako preskočila najugroženije, one koji nemaju dokumenta kao osnov stanovanja u kućama koje su polavljene ili nemaju nikakva dokumenta. Mi smo pronalazile takve i davale smo pomoć koju je nesebično omogućila Rekonstrukcija ženski fond.

**U ime Rekonstrukcije Ženski fond** želim da se zahvali svima koji su na svoj način podržale akciju **Sestre to rade najbolje.**

## 10. decembar Dan ljudskih prava

*Labris*

*Dragoslava Barzut*

Mnogo je dokaza koji ukazuju na to da LGBT zajednica u Srbiji živi u društvu u kom su homofobija, nasilje i diskriminacija široko rasprostranjeni. U takvim uslovima, LGBT zajednica živi u strahu, neizvesnosti i nevidljivosti, kako u privatnoj, tako i u javnoj sferi, što je čini jednom od najmarginalizovanijih društvenih grupa u Srbiji.

Postoji nedostatak sistematskog pristupa u ispitivanju efektivnosti postojećih antidiskriminacionih zakona, strategija i podzakonskih akata, kao i u analizi onoga što može biti učinjeno u drugim sferama, koje nisu direktno pokrivene postojećim zakonima. Iako postoje dokazi koji ukazuju na to da sporadične inicijative postoje i da se stvari odvijaju u pravcu napretka, te inicijative su retke, malog obima i nekonzistentne su.

Državne statistike o slučajevima diskriminacije i nasilja na temelju seksualne orijentacije i rodnog identiteta ne postoje, što znači da su nevladini izveštaji jedini izvor takvih informacija. Takođe, ne postoje ankete i istraživanja koje su radile državne vlasti, a većinom ih sprovode nevladine organizacije.

Zakoni u kojima se eksplicitno spominje seksualna orijentacija i/ili rodni identitet su opšti Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o radu, Zakon o visokom obrazovanju, Zakon o javnom informisanju, Zakon o radiodifuziji, Zakon o mladima, amandmani i dopune Zakona o zdravstvenom osiguranju, Zakon o socijalnoj zaštiti, i Zakon o amandmanima i dopunama krivičnog Zakona. No, ti zakoni se ne primenjuju adekvatno.

Broj nasilnih incidenata i slučajeva diskriminacije raste. Iako standardni pravni lekovi za žrtve tih incidenata formalno postoje, u praksi su ti lekovi i procedure često teško i neefektivno dostupni za LGBT populaciju, a karakterišu ih dalja viktimizacija i diskriminacija LGBT populacije.

Srpska legislativa prepoznaje zločin iz mržnje u nedavno usvojenom Zakonu o amandmanima i dopunama Krivičnog zakona. Dok govor mržnje zabranjuje nekoliko postojećih zakona, i dalje je rasprostranjen, što dokazuju brojni nesankcionisani primeri govora mržnje u medijima i izjavama javnih ličnosti, najviše političara.

Slobodu okupljanja garantuje srpska legislativa. No, ovo pravo se konstantno narušavalo u prethodnoj deceniji. Sa izuzetkom Parade ponosa 2010. i 2014. godine koja je bila dozvoljena, Parade ponosa 2009. 2011. 2012. i 2013. zabranile su državne vlasti, pod izgovorom sigurnosnih rizika, što je Ustavni sud proglasio neustavnim. Ovo ostaje kao jedan od najočiglednijih primera

kršenja prava LGBT populacije od strane države. Iako je Parada ponosa održana jove godine u centru Beograda, to još uvek ne znači poboljšanje socijalnog ili pravnog statusa LGBT osoba s obzirom na to da je održana pod snažnom zaštitom policije.

Istopolni parovi su potpuno nevidljivi u srpskoj legislativi i drugim merama. Probleme i situacije kojima se suočavaju istopolni parovi država zanemaruje, kao da istopolni parovi ne postoje, ostavljajući te parove u diskriminisanom položaju u odnosu na ostale parove (kako venčane, tako i nevenčane), u pogledu socijalne sigurnosti, zdravstvenog osiguranja, penzije, nasleđstva, roditeljstva, itd.

Iako je promena pola dozvoljena, u potpunosti je neregulisana zakonom, i zavisi od arbitrarnih odluka i promenljivih procedura nametnutih od strane relevantnih institucija i činovnika, što znači da je za nju često potrebno mnogo vremena, a podrazumeva razne vrste poniženja i zlostavljanja.

Novi nacrt Zakona o amandmanima i dopunama Zakona o vansudskim procesima, prema kome je transrodnoj osobi potrebno sudsko dopuštenje da se podvrgne proceduri promene pola, alarmantni je korak unazad, i ako se usvoji, doneće dodatne probleme već teškim, dugim i mukotrpnim procedurama.

Iako Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o radu zabranjuju diskriminaciju zasnovanu na seksualnoj orijentaciji u zaposlenju, diskriminacija i zlostavljanje LGBT osoba i dalje su rasprostranjeni. Situacija je naročito teška za transrodne osobe, pošto u državi ne postoje mere za njihovu zaštitu, zajedno sa veoma neefikasnim procesom zakonskog priznavanja i promene dokumenata, koje može trajati i do godinu dana, a tokom kog perioda osoba ne može naći posao i rizikuje da živi u siromaštvu i kao beskućnik/ca.

Obrazovanje je jedna od oblasti koje država najviše zanemaruje, kada je reč o seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu. Nema efikasnih programa, kao ni politika u borbi protiv nasilja. Ne postoje obuke niti programi za podizanje svesti za osoblje u osnovnim i srednjim školama, ni u ustanovama višeg obrazovanja koje bi inicirale i sprovele vlasti. Diskriminativni sadržaj iz udžbenika nije eliminisan, niti je uveden novi sadržaj o seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu.

LGBT populacija nema pristup jednakom nivou zdravstvene zaštite. Nema obuka za zaposlene u zdravstvu, a relevantni materijali o seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu su uključeni u udžbenike iz medicine, ali u veoma ograničenom obimu. U nekim medicinskim udžbenicima, homoseksualnost se i dalje tretira kao bolest.

Ni zakoni, ni podzakonski akti, politike i druge mere, ne posvećuju pažnju seksualnoj orijentaciji u sportovima, na sportskim događanjima i na sportskim mestima. Iako su homofobija i transfobija, uključujući i nasilje i maltretiranje, prisutne u sportu, nikakve mere nisu preduzete od strane države da se situacija poboljša. Homofobni i transfobni govori na sportskim događajima su i dalje najčešći oblici i manifestacije govora mržnje, koji uvek prolaze nekažnjeno.

# Borba protiv trgovine ljudima

## Astra

Iako je krivično delo trgovine ljudima prepoznato u Krivičnom zakoniku Republike Srbije, postoje brojni propusti u ostalim zakonima, a posebno u njihovoj primeni u vezi sa zaštitom žrtava trgovine ljudima i njihovih prava. Nije postignut napredak u pogledu efikasnosti srpskog pravosuđa u procesuiranju slučajeva trgovine ljudima. Sudski procesi i dalje su veoma dugi, svedočenja žrtava i dalje služe kao ključni dokazi, a malo se radi kako bi se sprečila sekundarna viktimizacija i kako bi se zaštitila bezbednost žrtava tokom i nakon suđenja.

**Prava na nezatvaranje, negonjenje i nekažnjavanje koja štite relevantna međunarodna dokumenta nisu u potpunosti zaštićena u praksi.** Izvestan broj slučajeva trgovine ljudima se i dalje tretira kao posredovanje u vršenju prostitucije, čak i kada su seksualne radnice maloletne; takođe, i dalje postoje slučajevi pritvora, krivičnog gonjenja i/ili kažnjavanja žrtava trgovine ljudima za dela koja su počinile pod prinudom i koja su direktna posledica njihove eksploatacije. Sledeći slučaj pokazuje u kojoj meri takav sistem može izazvati dalju patnju i ozbiljne posledice po život žrtava trgovine ljudima.

Žrtva trgovine ljudima bila je brutalno zlostavljana i eksploatisana tokom sedam godina od strane čoveka koji je u njenom prisustvu počinio ubistvo i prisilio je da prizna krivicu za to delo. Zbog toga su Viši sud u Pančevu (presuda 1K no. 95/11 doneta 2012. godine) i Apelacioni sud u Novom Sadu (presuda Kž 1 no. 3234/2013 doneta 2014. godine) osudili na zatvorsku kaznu u trajanju od 18 godina za krivično delo teško ubistvo koje je počinio čovek koji je eksploatisao. Slučaj njene eksploatacije nikada nije bio procesuiran, pošto je ona postala žrtva trgovine ljudima 1995. godine, godinama pre nego što je trgovina ljudima kriminalizovana u Srbiji. Iako je zvanično identifikovana kao žrtva trgovine ljudima u Srbiji, oba suda odbila su da priznaju njen status žrtve u sudskom postupku, što je isključilo mogućnost primene odredbe o nekažnjavanju u skladu sa članom 26 Konvencije Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima koju je Srbija potpisala i ratifikovala 2009. godine.

ASTRA baza podataka, ID broj 2849

Napredak nije postignut i malo napora uloženo je u cilju dostizanja međunarodnih standarda u **zaštiti prava žrtava trgovine ljudima**. I dalje nedostaje dokument koji definiše minimalne standarde za pružanje pomoći, što praćenje i kontrolu kvaliteta ovog procesa čini gotovo nemogućim. Iako međunarodno pravo štiti prava žrtava krivičnih dela, uključujući i žrtve trgovine ljudima (pravo na blagovremeno informisanje, prevod i razumevanje, prava vezana za učestvovanje u sudskom postupku koja uključuju saslušavanje, kompenzaciju, zaštitu, itd.), nacionalno zakonodavstvo prepoznaje jedino pravo na kompenzaciju koje se u praksi ne primenjuje. Iako je Srbija potpisala

Evropsku konvenciju o naknadi štete žrtvama krivičnih dela sa elementima nasilja CETS br. 116 još 2010. godine, ova konvencija još uvek nije ratifikovana. Fond za kompenzaciju još uvek ne postoji, a prva kompenzacija koja je dosuđena i isplaćena žrtvi trgovine ljudima posle dugog i skupog parničnog postupka realizovana je zahvaljujući presudi donetoj 11 godina nakon što je trgovina ljudima uvedena u nacionalno zakonodavstvo.

Spremnost države da sarađuje i koristi kapacitete OCD kako bi osigurala bolje funkcionisanje nacionalnog mehanizma za borbu protiv trgovine ljudima nije se povećala. Srpske vlasti nisu osigurale učešće civilnog društva u sprovođenju nacionalnih politika za pomoć žrtvama, a žrtve su retko kada upućene na usluge i pomoć koje pružaju NVO. Od 86 žrtava koje je u prvih šest meseci 2014. godine identifikovao Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, ni jedna nije upućena na ASTRU radi pomoći, dok su 2013. godine samo 3 od 92 identifikovane žrtve upućene ka ASTRI.

Više od godinu dana nakon početka javne rasprave, **Nacrt strategije za borbu protiv trgovine ljudima i Nacionalni akcioni plan** još nisu došli na dnevni red za usvajanje, iako je inicijalno bilo predviđeno da se odnose na period od 2013. godine (prethodni Nacionalni akcioni plan je istekao 2011. godine).

## Dan ljudskih prava

### *NVO Atina*

*Marijana Savić*

Dan ljudskih prava, 10. decembar, je prilika da se podsetimo na sve one koju su u ovom trenutku najugroženija populacija ljudi koji žive među nama. Osobe sa kojima NVO Atina radi preživeli su situaciju trgovine ljudima – žrtve su seksualne eksploatacije, prinudnog rada, najgorih oblika dečijeg rada i iskorišćavanja. Naša zemlja se suočava sa teškim izazovima u ključnim aspektima podrške žrtvama trgovine ljudima. Zastareli institucionalni mehanizmi u Srbiji čine da žrtve ostanu isključene iz društva, ranjive i u riziku od ponovne viktimizacije. Na ovaj način su i porodice žrtava ugrožene, a preživljene traume se potom negativno odražavaju i na njihovu decu. To zatim proizvodi šire posledice po društvo i doprinosi porastu siromaštva, socijalne distance i nasilja.

Svedoci smo da su u Srbiji svakodnevno stotine dece prinuđene na prošnjju, da se sklupa veliki broj prinudnih "brakova", pri čemu su deca žrtve, a da sistem još nema izgrađene mehanizme za prevenciju i zaštitu dece; svedoci smo povećanja broja tražilaca azila, izbeglica i iregularnih migranata koji beže iz svojih zemalja u potrazi za mirom i srećom, kojima je Evropa željeno utočište,

koji putuju i žive u veoma teškim okolnostima obespravljani i bez ikakve zaštite, svedoci smo siromaštva i diskriminacije pojedinih grupa, nasilja na koje se ne reaguje adekvatno i efikasno... Sve su ovo rizici od trgovine ljudima i odgovornost je našeg društva i nas kao građana i građanki da rizike osvestimo i uključimo se u borbu protiv trgovine ljudima.

Srbija još uvek nije izgradila adekvatne mehanizme prepoznavanja žrtava trgovine ljudima, što je posebno teško u slučajevima radne eskalacije. Takođe, kapaciteti za pružanje direktne pomoći žrtvama su u velikoj meri ograničeni i ne odgovaraju realnim potrebama ove ugrožene grupe. Nisu razvijeni modeli podrške najbitnijem aspektu rada sa žrtvama: njihovoj reintegraciji, odnosno ponovnom uključivanju u društvo i omogućavanju žrtvama da započnu samostalan život. U prilog tome govori i činjenica da je jedino Sklonište za žrtve trgovine ljudima u našoj zemlji, a koje vodi NVO Atina, za 10 godina postojanja bilo samo jednom podržano i finansirano od strane države u periodu od šest meseci, kao i da su organizacije civilnog društva prepuštene same sebi da obezbeđuju pomoć i podršku ovim ugroženim grupama.

U protekloj deceniji, dosta se radilo na kreiranju sistema podrške za žrtve trgovine ljudima u našoj zemlji, zajedno OCD i državne institucije, ali podaci kojima danas raspolazemo i dalje ne govore u prilog tome da je došlo do suštinskih pomaka u ovoj oblasti. Od svih korisnica našeg programa podrške, 90% njih su bile na evidenciji centara za socijalni rad pre nego što su postale žrtve trgovine ljudima što govori u prilog tome da nisu bile prepoznate kao osobe u potrebi; 75% njih su prethodno imale iskustvo nasilja na koje system nije adekvatno reagovao; 50% su deca, prosečnog uzrasta od 14 godina što govori o tome da nisu razvijeni specifični programi za prevenciju nasilja i trgovinu ljudima; a sve one u proseku provedu četiri godine u uslovima prisilnog rada, zlostavljanja i zatočeništva, što je čitava večnost u toj situaciji, pre upućivanja na naše programe.

Od protekle godine povećan je broj identifikovanih žrtava trgovine ljudima iz populacije tražilaca azila i migranata te je s tim u vezi neophodno razviti efikasan mehanizam za identifikaciju i zaštitu žrtava trgovine ljudima, naročito žena i dece u okviru migrantske populacije. U azilnom sistemu postoji čitav niz izazova koje treba rešiti kako bi se na odgovarajući način odgovorilo na potrebe koje fenomen migracija nosi sa sobom: dugo trajanje azilnog postupka, nedovoljni smeštajni kapaciteti, neadekvatni mehanizmi asistencije, nedostatak koordinacije i međusektorske saradnje, manjak finansijskih, ljudskih i tehničkih resursa, nepoverenje i predrasude migranata, kao i predrasude lokalnog stanovništva. Prema zvaničnim podacima, od januara do novembra 2014. godine 10.851 lice izrazilo je nameru da traži azil u Srbiji, što predstavlja porast od preko 100% u odnosu na 2013. godinu, kada je bilo ukupno 5.066 izraženih namera. Beleži se i porast broja žena i dece među tražiocima azila, kao i dece bez pratnje roditelja ili staratelja, na koje je potrebno obratiti posebnu pažnju i kreirati sistem podrške koji će odgovoriti na njihove potrebe.

Na današnji dan želimo da podsetimo javnost na žrtve trgovine ljudima kao i na one koji su u riziku od trgovine ljudima i drugih oblika eksploatacije. Takođe, želimo da podsetimo nadležne u Republici Srbiji da, je obaveza naše države da uloži dodatni napor u obezbeđivanje sredstava za rad programa koji pomažu žrtvama da započnu bezbedan i dostojanstven život, kao i jačanju mehanizama identifikacije žrtava i prevenciji trgovine ljudima.

## Odgovornost za ratne zločine počinjene tokom 1990-ih

### *Fond za humanitarno pravo*

*Marijana Toma*

#### Kratki prikaz

U posleratnoj Srbiji nikada nije bio uspostavljen proces tranzicione pravde, zbog nedostatka spremnosti vlada koje su ustanovljene nakon smene vlasti u oktobru 2000. godine da pristupe ovom procesu na sveobuhvatan način, posebno u odnosu na nasleđe ratnih zločina i ostalih teških kršenja ljudskih prava počinjenih tokom oružanih sukoba devedesetih godina prošlog veka. Izvesni pokušaji i slab napredak postignuti su samo u okviru prava žrtava na pravdu, dok su svi ostali mehanizmi – mehanizmi za utvrđivanje istine, mehanizmi za utvrđivanje pravične naknade za žrtve i prava na neponavljanje zločina su u potpunosti ili delimično zanemareni.

#### Pravo na pravdu

- **Mali broj optužnica:** broj krivičnih predmeta koje je pokrenulo Tužilaštvo za ratne zločine (TRZ) je do danas izrazito mali u odnosu na broj, težinu i intenzitet zločina protiv međunarodnog prava koje su počinile srspe snage tokom oružanih sukoba devedesetih godina.
- **Izbegavanje politički osetljivih slučajeva:** nekoliko slučajeva ratnih zločina koje su počinile srspe snage se nalazilo u predkrivičnom postupku više od 10 godina. To je, na primer, bio slučaj sa masovnim grobnicama iskopanim u Srbiji (Batajnica, Perućac i Petrovo selo).
- **Nekažnjivost oficira i generala:** TRZ je do sada uglavnom gonila niskorangirane izvršioce, dok se odgovornost srednje i visokorangiranih policijskih i vojnih zvaničnika skoro u potpunosti zanemaruje.
- **Blaga kaznena politika:** U značajnom broju predmeta, odeljenja za ratne zločine su izricala kazne koje su se kretale oko zakonskog minimuma, pa čak i ispod granice zakonskog mini-



muma. Praksa izricanja blagih kazni je često rezultat toga što sud uzima u obzir olakšavajuće okolnosti koje se odnose na ličnost okrivljenog, čemu se, s obzirom na težinu zločina, ne treba poklanjati toliko značaja.

- **Zaštita žrtava i svedoka:** postojeći mehanizmi zaštite žrtava i svedoka od zastrašivanja i napada na njihov integritet, praćeno podrškom sistema za žrtve i svedoke, samo delimično ispunjava svoju funkciju. Najozbiljniji nedostaci su zabeleženi u programu zaštite koji je osmišljen da pruži zaštitu bivšim pripadnicima vojske i policije, kao i psihološku podršku žrtvama.
- Ustanovljena je **regionalna saradnja** između TRZ i njihovih kolega u Hrvatskoj, Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini, ali ne i sa Javnim tužilaštvom Kosova, koje ima ključnu ulogu u krivičnom gonjenju zločina počinjenih tokom i u kontekstu rata na Kosovu 1998-1999.
- Tokom 2012. i 2013. godine Odeljenje Višeg suda je donosilo **anonimizirane presude** u predmetima ratnih zločina čime su uskraćivali pravo žrtava i čitavog društva da saznaju činjenice o počinjenim ratnim zločinima.

## **Pravo na neponavljanje**

Reforma institucija u Srbiji nikada nije sprovedena na osnovu kriterijuma odgovornosti za nedela koja su počinili pripadnici institucija Republike Srbije tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Zakon o lustraciji, koji je usvojen 2003. godine, stavljen je van snage nakon isteka 10 godina, a da nikada nije sproveden ili primenjen u bilo kom slučaju utvrđivanja odgovornosti za slučajeve kršenja ljudskih prava. Trenutno ne postoje kriterijumi i uslovi na osnovu kojih lica, koja su učestvovala u sukobima tokom devedesetih godina, uključujući i pripadnike ili komandante jedinica koje su činile zločine, mogu biti smenjena ili uklonjena iz institucija ili da se spreči njihovo zapošljavanje/postavljanje na komandne pozicije.

## **Pravo na istinu**

Srbija nije napravila bilo kakve značajne korake u utvrđivanju istine i činjenica o sukobima iz prošlosti. Neuspešan eksperiment sa Komisijom za istinu i pomirenje u bivšoj Jugoslaviji je pokazao da je političko vođstvo u državi bilo u potpunosti predano zamaglivanju slike o odgovornosti institucija Srbije za izvršenje ili učestvovanje u izvršenju ratnih zločina.

Jedini sveobuhvatan eksperiment utvrđivanja činjenica na teritoriji bivše Jugoslavije je predložen od strane organizacija civilnog društva u regionu, koje su okupljene oko Koalicije za REKOM (Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava počinjenim na teritoriji bivše Jugoslavije u periodu od 1991. do 2001. godine). Mada je Vlada Srbije imenovala svog izaslanika u Regionalnu ekspertsku grupu i dalje je neophodno da

Srbija ostane privržena ideji osnivanja REKOM-a.

Iako je Srbija potpisnica Deklaracije o nestalim osobama, ona i dalje ne pokazuje političku predanost niti ulaže dodatne napore u pogledu lociranja grobnica i rasvetljavanja sudbine i lokacija na kojima se nalaze lica čija sudbina je do danas ostala nepoznata.

Tumačenje ratne prošlosti i uloge Srbije u sukobima koji su vođeni na teritoriji bivše Jugoslavije se u udžbenicima istorije i dalje zasnivaju na zvaničnoj verziji događaja iz devedesetih, pri čemu se u potpunosti ili delimično zanemaruju činjenice o prošlosti koje je utvrdio MKSJ, ili se nude alternativna tumačenja na osnovu ovih činjenica. Na taj način su nove generacije u Srbiji u potpunosti sprečene da u okviru zvaničnog obrazovnog sistema dobiju istinitu verziju događaja iz prošlosti, a samo mali broj pojedinaca, koji pohađaju programe neformalnog obrazovanja imaju priliku da se susretnu sa tumačenjem događaja iz prošlosti na osnovu utvrđenih činjenica.

## **Pravo na reparacije**

Prema analizi FHP-a "Administrativne reparacije u Srbiji-postojeći pravni okvir", kao i prema nalazima Saveta Evrope (Tačka 2.b.) i Komiteta UN protiv torture (Tačka 18), Srbija krši pravo žrtava na materijalnu naknadu i druge vrste reparacija. Sistem administrativnih reparacija u Srbiji je zasnovan na Zakonu o pravima civilnih invalida rata, koji je usvojen 1996. Reč je o veoma diskriminatornom zakonu s obzirom da ne priznaje pravo na administrativne reparacije svim žrtvama ratnih zločina. Umesto toga, samo nekih 10% svih žrtava ratnih zločina mogu da ostvare svoje pravo na reparacije. Među kategorijama koje su isključene su i žrtve seksualnog nasilja, nestala lica, porodice žrtava, žrtve srpskih snaga, itd. Žrtve zločina koje su počinile srpske snage, a koji borave na teritoriji drugih država naslednica bivše Jugoslavije se suočavaju sa drugačijom sistemskom opstrukcijom prilikom podnošenja zahteva za naknadu materijalne štete od Republike Srbije pred sudom.

## **Preporuke:**

- Obezbediti trajnu političku i javnu podršku sveobuhvatnom krivičnom gonjenju ratnih zločina u Srbiji;
- Usvojiti strategiju krivičnog gonjenja ratnih zločina za period 2015-2025 sa jasnim ciljevima, uputstvima, neophodnim resursima i akcionim planom za provođenje strategije;
- Primeniti načelo komandne odgovornosti i zločina protiv čovečnosti prilikom podizanja optužnica protiv lica koja su počinila ratne zločine tokom devedesetih godina;
- Unaprediti sistem podrške i zaštite žrtava i svedoka, uključujući i angažovanje psihologa da pomognu i pruže podršku svedocima i pogođenim pojedincima;

- Prilikom donošenja odluke o visini kazne i ocene olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, treba više pažnje pokloniti konkretnoj prirodi i težini ratnih zločina;
- Pokrenuti postupak potpisivanja zvaničnog sporazuma između TRZ i Javnog tužilaštva Kosova;
- Obezbediti političku i javnu podršku za sveobuhvatan pristup utvrđivanju sudbine nestalih osoba. Unaprediti kapacitete državne Komisije za nestale. Usvojiti Zakon o nestalim osobama.
- Unaprediti postojeći zakonski okvir zaštite žrtava rata u Srbiji uzimajući u obzir međunarodne standarde koji postoje u ovom polju, kao i stavove i preporuke međunarodnih tela koja nadgledaju primenu međunarodnih sporazuma koji se odnose na zaštitu ljudskih prava;
- Uvesti konkretne kriterijume za zapošljavanje u specijalizovanim institucijama za gonjenje ratnih zločina, koji će obezbediti da se u tim institucijama ne zapošljavaju osobe koje su učestvovala u oružanim sukobima, u bilo kom svojstvu.
- Doneti odluku o osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava počinjenih na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991 do 20012. godine (REKOM)
- Otvoriti javnu raspravu o reformi sadržaja udžbenika iz istorije.

## Stop represiji nad braniteljima ljudskih prava

Povodom 10. decembra - Međunarodnog dana ljudskih prava

### *Žene u crnom*

Prema brojnim međunarodnim dokumentima koje je država Srbija potpisala, koje su donele Ujedinjene nacije i Evropska unija, država Srbija ima obavezu da zaštiti sve one pojedince i pojedinke, sve one organizacije i grupe koje se zalažu za poštovanje ljudskih prava, koji se bore za ljudska prava drugih. Takođe, država ima obavezu da osigura bezbedan i nesmetan rad ovih hrabrih i odgovornih građana i građanki.

Od države Srbije zahtevamo:

- **Da procesuiraju odgovorne pojedince, državne i nedržavne aktere koji pozivaju i vrše nasilje nad ženama u crnom i srodnih organizacija civilnog društva.**
- **Da sankcioniše kako govor mržnje, tako i zločine iz mržnje fašističkih grupa.**

- **Da omogući nesmetani rad i delovanje Žena u crnom i svih braniteljki i branitelja ljudskih prava na promociji ljudskih prava, mira i pravde.**

Podsećamo da se od početka rada Žena u crnom (1991) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i nedržavnih aktera.

Od samog početka rada do sada, veoma često smo bile i sada smo mete napada zbog naših zalaganja za ljudska prava drugih i različitih (u etničkom, političkom, seksualnom pogledu). Međutim, kao ženska mirovna grupa najviše problema smo imale zbog našeg insistiranja na svim nivoima odgovornosti za rat i ratne zločine počinjene u naše ime.

Posebno intenzivna represija zabeležena je posle protesta Žena u crnom "Pamtimo zločine na Kosovu", održanog 26. marta 2014. godine. Nakon toga je usledio poziv na linč portparola MUP-a Srbije Radomira Počuče, protest fašističke organizacije Srpski sabor Zavetnici ispred zgrade u kojoj se nalaze prostorije Žena u crnom, kampanja za iseljavanje Žena u crnom, poziv na ubistvo i likvidaciju Žena u crnom, napad na Žene u crnom u Valjevu, napad na Stašu Zajović, kao i kontinuirane pretnje preko društvenih mreža.

Ovi napadi na Žene u crnom nisu samo epizode ili incidenti. Predstavljaju izvor nebezbednosti za aktivistkinje i imaju za cilj targetiranje braniteljki, i osujećivanje njihovog angažmana na zaštiti ljudskih prava. Takođe, cilj represije je da učutka kritičke glasove u Srbiji, kao i da demonizacijom aktivistkinja, izoluje braniteljke ljudskih prava od ostatka stanovništva.

Predstavnici nadležnih institucija države Srbije nisu uradili ništa kako bi zaštitili aktivistkinje Žena u crnom od napada fašističkih organizacija, grupa i pojedinaca, zato i ovom prilikom zahtevamo da država Srbija poštuje sopstvene zakone, kao i međunarodna akta koja je potpisala.

*Žene u crnom*

8. 12.2014.